

matura
ustna

teksty **POETYCKIE**

skuteczna analiza i przygotowanie odpowiedzi,
która zdaje egzamin

Analiza i przygotowanie odpowiedzi do zadań opartych o poezję.

Praktyczny poradnik.

Pamiętaj:

- Interpretacja tekstu literackiego to Twoje własne, twórcze odnalezienie w nim jakichś treści. Pamiętaj również, że i tu powinna pojawić się teza, którą za pomocą argumentów udowodnisz.
- Pamiętaj również, by przy interpretacji uwzględnić swoje własne odczucia, wrażenia, spostrzeżenia, emocje.

Poniższe treści nie są gotowcem - mają jedynie pomóc ci w analizie tekstu literackiego. Nie znaczy to, że do wszystkich wymienionych poniżej elementów musisz się odnieść, ale im więcej poćwiczysz – tym szybciej i łatwiej będzie ci odczytać/zinterpretować ten tekst kultury.

Możesz takiej analizy dokonać w sposób znany ci już z rozprawek i innych wypowiedzi ustnych, czyli trójdzielność: wstęp, rozwinięcie, zakończenie.

Zawartość poradnika:

Dział I

Środki artystyczne - pracę nad analizą wiersza podczas matury ustnej ułatwi Ci znajomość i umiejętność najczęściej stosowanych środków artystycznych.

Dział II

Epitet – poznaj listę z różnymi rodzajami i typami epitetów, będących istotną częścią analizy poezji.

Dział III

Funkcje środków stylistycznych to zamierzenia autorskie, wiążące się z celem budowania komunikatu artystycznego. W publikacji zaprezentujemy Wam sposób na skuteczną analizę tego elementu.

Poliptota 	Powtarzanie wyrazu w różnych przypadkach	Funkcja poetycka, charakterystyka pośrednia przez język, pośpiech, zamęt.
Porównanie	Uwydatnienie podobieństwa jednego zjawiska przez zestawienie go z innym	Funkcja poetycka, subiektywizacja opisu rzeczywistości, plastyczność, obrazowość
Powtórzenie	Wielokrotne występowanie pewnego elementu wypowiedzi	Funkcja poetycka, wzbogacenie wypowiedzi; efekt brzmieniowy, Funkcja impresywna, retoryczność i perswazyjność wypowiedzi; podkreślenie znaczenia; magiczność; funkcja ekspresywna, stan demencji i chaosu
Pytanie retoryczne	Pytanie bez wyrażenia wątpliwości, podkreślające przekonanie mówcy	Funkcja impresywna, retoryczność i perswazyjność wypowiedzi; efekt brzmieniowy, funkcja ekspresywna, zaangażowanie słuchaczy do współdziałania,
Synekdocha	Jedno zamiast drugiego, zależność ilości lub zakresu	Funkcja poetycka, intensyfikacja wypowiedzi, uniezwyklenie
Wyliczenie	Szereg synonimów lub równorzędnych części zdania	Funkcja poetycka, wzbogacenie wypowiedzi, efekt brzmieniowy, Funkcja impresywna, retoryczność i perswazyjność wypowiedzi
Zeugma	Podporządkowanie jednemu członowi zdania kilku innych bez powtarzania go	Funkcja impresywna, retoryczność i perswazyjność wypowiedzi; Funkcja poetycka, intensyfikacja wypowiedzi, uniezwyklenie, środek szczególnie wyszukany

Źródło: Michał Głowiński, Teresa Kostkiewiczowa, A.Okopień-Sławińska, Janusz Sławiński, *Słownik terminów literackich*. Wyd. 3. Wrocław 2000.

FUNKCJA ŚRODKÓW ARTYSTYCZNYCH

NAZWA	FUNKCJA
epitet, porównanie, przenośnia, synestezja, synekdocha (metonimia), animizacja, personifikacja	opis, obrazowość, wrażenia, wizyjność, poszerzenie wyobraźni, funkcja ekspresywna, impresywna, poetycka, informatywna,
pytanie retoryczne, powtórzenie, zeugma, anafora, epifora, paralelizm, inwersja, hiperbola, gradacja, antyteza mowa zależna, niezależna, pozornie zależna	podkreślenie treści wypowiedzi, perswazja, popis oratorski, mowa, retoryka, stylizacja; efekt brzmieniowy, funkcja ekspresywna, impresywna,
Inwersja, przerzutnia, peryfrazja, paronomazja	efekt brzmieniowy, bogactwo warsztatu poetyckiego, poetyzacja, liryzm, poszerzenie pola widzenia, niejednoznaczność, podkreślenie funkcji poetyckiej, f. metaliteracka
Chiasm	figura krzyża, odniesienia religijne, eschatologiczne

Epitet

Epitet (gr. *epithetos* - określony) jest to wyraz określający podmiot (może nim być przymiotnik, rzeczownik, imiesłów). Epitety to tropy stylistyczne, stosowane w celu uwydatnienia pewnej cechy podmiotu. Służą przede wszystkim doprecyzowaniu przedstawionego pojęcia lub uwydatnieniu pewnej jego cechy. Zwiększają zabarwienie emocjonalne utworu, sprawiając że staje się on bardziej plastyczny. Epitet jest jednym z podstawowych środków stosowanych w retoryce i poezji.

Rodzaje epitetów:

Podział ze względu na to, jaką częścią mowy jest wyrażony epitet:

1. Przymiotnikowe (np. *ciemna noc*)
2. Imiesłowowe (np. *wschodzące słońce*)
3. Rzeczownikowe (np. *kobieta diabeł*)

Typy epitetów:

1. Epitete stały: jest to określenie zawsze odnoszone do tego samego zjawiska, rzeczy bądź osoby, np. *różanopalca Jutrzenka*, czy *szybkonogi Achilles*. Epitety stałe są jedną z cech stylu homeryckiego. Powstanie epitetów stałych jest związane prawdopodobnie z faktem, iż utwory Homera powstały jako teksty mówione, a stałe elementy wypowiedzi ułatwiały ich zapamiętywanie;

2. Epitet złożony - wyraz określający, który powstał przez złożenie co najmniej dwóch wyrazów, np. *miodousty pochlebca*

3. Epitet metaforyczny- występuje wówczas, gdy użyty w funkcji epitetu wyraz traci podstawowe i przybiera inne znaczenie, np. w *żarzącej paszczy fabryk*

4. Epitet podmiotowy - to wyrażenie, które oddaje emocje autora w stosunku do przedmiotu, o którym mówi, np. *zniewalająca uroda*

